

LUNDS UNIVERSITET
EKONOMIHÖGSKOLAN
Företagsekonomiska institutionen

Magisteruppsats
mars 2003

Skattemässiga konsekvenser

vid val av

redovisningsnorm

Författare:

Andreas Forsman
Sandra Högström
Johan Ohlsson

Handledare:

Jörgen Carlsson
Claes Norberg
Stefan Svensson

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Bakgrund	4
1.2	Problematisering.....	5
1.3	Syfte.....	7
1.4	Avgränsningar	7
1.5	Begreppsapparat	7
1.6	Fortsatt disposition	8
2	Metod	9
2.1	Val av ämne	9
2.2	Referensram.....	9
2.3	Angreppssätt	10
2.3.1	Datainsamling	10
2.3.2	Analysmodell	11
2.4	Källkritik.....	14
2.4.1	Kritik av litteratur	14
2.4.2	Kritik av empiri.....	14
3	Redovisningsnormer	15
3.1	God redovisningssed	15
3.2	Internationell standard	17
3.2.1	IASB	17
3.2.2	Företag som redovisar enligt IASB.....	18
3.3	Svensk standard	18
3.3.1	Redovisningsrådet.....	18
3.3.2	Företag som redovisar enligt Redovisningsrådet.....	19
3.3.3	BFN.....	19
3.3.4	Företag som redovisar enligt BFN.....	20
4	Beskattning och redovisning.....	22
4.1	Grunderna för företagsbeskattning.....	22
4.2	Kopplingen mellan redovisning och beskattning	23

5	Skillnader mellan normerna.....	25
5.1	Urvalsprocessen.....	25
5.2	Redovisning av varulager.....	28
5.2.1	Skattelagstiftning.....	28
5.2.2	RR 2.....	29
5.2.3	BFNAR 2000:3.....	31
5.2.4	Jämförelse av normerna.....	33
5.2.5	Slutsats.....	35
5.3	Leasing.....	35
5.3.1	Skattelagstiftning.....	35
5.3.2	RR 6:99.....	36
5.3.3	Undantag för juridisk person.....	38
5.3.4	BFNAR 2000:4.....	38
5.3.5	Jämförelse av normerna.....	38
5.3.6	Slutsats.....	39
5.4	Materiella anläggningstillgångar.....	39
5.4.1	Skattelagstiftning.....	39
5.4.2	RR 12.....	40
5.4.3	BFNAR 2001:3.....	41
5.4.4	Jämförelse av normerna.....	41
5.4.5	Slutsats.....	41
5.5	Immateriella tillgångar.....	42
5.5.1	Skattelagstiftning.....	42
5.5.2	RR 15.....	42
5.5.3	Undantag för juridisk person.....	43
5.5.4	Jämförelse av normerna.....	43
5.5.5	Slutsats.....	44
5.6	Lånekostnader.....	44
5.6.1	Skattelagstiftning.....	44
5.6.2	RR 21.....	45
5.6.3	IAS 23.....	45
5.6.4	Jämförelse av normerna.....	45
5.6.5	Slutsats.....	45
6	Avslutande kommentarer.....	47
	Källförteckning.....	48

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Grundtanken för ett företag borde vara, förutom att förverkliga sin affärsidé, att gå med vinst och ha så god ekonomi som möjligt. Innebörden av att gå med vinst är svårdefinierad, men det borde innebära bl a att påverka de inblandade fysiska personernas ekonomi så positivt som möjligt. Detta kan innebära att få ett högt resultat, men det kanske inte räcker. Företag i Sverige har en stor kostnadspost att ta hänsyn till, nämligen skatten. För små företag kan det innebära att resultatet bör vara så lågt som möjligt för att sänka skattekostnaden och istället plocka ut sina pengar på andra sätt.

Traditionellt har det funnits en mängd metoder för att minska sin beskattning. Företag kan exempelvis laborera med att skicka pengar mellan koncernbolag på olika sätt. Förmodligen behöver små och stora företag använda sig av olika metoder för att optimera sin ekonomi. Vi utgår från att små företag i större utsträckning än stora kan hitta andra lösningar än ett högt resultat för att optimera ekonomin för sina ägare, vilket ger dem större valmöjligheter för skatteplanering.

Ett företags beskattning utgår från dess redovisning, som skall upprättas enligt god redovisningssed. Lagstiftningen inom redovisning är endast utformade som ramlagar, som måste kompletteras med normer som mer i detalj anger hur redovisningen skall ske. Dessa normer samt praxis på området innefattas i redovisningslagstiftningens term god redovisningssed.

Eftersom redovisning och beskattning i Sverige är så nära besläktade påverkar ett företags redovisning dess beskattning i stor utsträckning. Detta medför en ambition för företagen att redovisa på ett sätt som påverkar deras beskattning på ett positivt sätt.

Föreningen Redovisningsrådet har till uppgift att främja utvecklingen av god redovisningssed och riktar sig främst till företag vars aktier är föremål för offentlig handel eller som genom sin storlek är av stort allmänt intresse. Redovisningsrådets tillvägagångssätt är att fastställa rekommendationer, som är underordnade lagen men har en stark koppling till innebörden av begreppet god redovisningssed. De har

utformats med utgångspunkt från International Accounting Standards (IAS) och de avvikelser som förekommer beror på att svensk lag i vissa fall sätter hinder för en fullständig anpassning. Svenska företag som är noterade på Stockholmsbörsen skall dock senast år 2005 redovisa enligt IAS fullt ut då en anpassning till dessa regler kommer att ske inom hela EU vid denna tidpunkt. Detta kommer att kräva en förändring av årsredovisningslagen (1995:1554) (ÅRL).

De flesta svenska företag som idag är noterade på Stockholmsbörsen har förbundit sig att förutom lagar följa Redovisningsrådets rekommendationer. Avvikelser får ske men dock enbart om de tydligt motiveras. En godkänd anledning kan vara att de följer någon annan standard, som t ex Finansinspektionens. För onoterade företag finns inga sådana krav utan de behöver endast följa de lagar som reglerar redovisning och bokföring.

Bokföringsnämnden (BFN) är en statlig myndighet som tidigare har utarbetat rekommendationer. Dessa håller dock på att omarbetas och ersättas av allmänna råd och vägledningar, som innehåller lätttnadsregler för små, medelstora och stora onoterade svenska företag. I onoterade företag är ofta aktieägaren starkt involverad i företagets ekonomi och har därmed god insyn redan innan verksamheten redovisas. Detta ställer mindre krav på rapporteringen ur ett aktieägarperspektiv. I de fall BFN inte fastställt några vägledningar och allmänna råd skall företagen använda sig av Redovisningsrådets rekommendationer.

1.2 Problematisering

För att förstå skattereglernas inverkan på innehållet i den bokföringsmässiga redovisningen anser Thorell (1984) att två faktorer är av särskild betydelse. Den första är att det föreligger ett mycket starkt samband mellan regelsystemen, vilket har medfört att såväl skattereglerna som bokföringsreglerna har påverkat varandra när de har utformats. Den andra är att den skattemässiga bedömningen av ett ekonomiskt redovisningssätt ofta är en väsentlig aspekt vid utformningen av den bokföringsmässiga redovisningen.

Det som påverkar det beskattningsbara resultatet är intäkter och kostnader. Det handlar främst om periodiseringar, dvs hur intäkter och kostnader bestäms för enskilda beskattningsår, men även huruvida en intäkt är skattepliktig och en kostnad är avdragsgill. Eftersom periodiseringen huvudsakligen innebär en värderingsproblematik får de grundläggande värderingsreglerna i fastställda normer stor betydelse.

Enligt inkomstskattelag (1999:1229) (IL) 14 kap 2 § skall det beskattningsbara resultatet i inkomstslaget näringsverksamhet beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. Vid denna beräkning skall inkomster tas upp som intäkter och utgifter dras av som kostnader det beskattningsår som de hänför sig till enligt god redovisningssed om inte något annat är särskilt föreskrivet enligt skattelag. Enligt Norberg (1999) innehåller skattelagstiftningen få sådana speciella regler som innebär avvikelser från grundläggande redovisningsprinciper.

Eftersom det finns olika normgivande organ kan det ibland uppstå problem med att fastställa vad god redovisningssed är. Inom Redovisningsrådet finns två goda redovisningsseder, eftersom det i vissa rekommendationer finns undantag för redovisning i juridisk person då rekommendationerna i första hand riktar sig mot koncerner. På grund av att det i BFNs allmänna råd, vägledningar och rekommendationer finns olika regler för företag av olika storlek kan vi även där urskilja ett flertal. Dessutom medför standarder fastställda av International Accounting Standards Board (IASB) ytterligare en god redovisningssed.

På grund av den svenska anpassningen till IAS har Redovisningsrådet producerat nya rekommendationer i en mycket hög hastighet de senaste åren. Onoterade företag, som får redovisa enligt BFNs allmänna råd och vägledningar och stöter på redovisningsfrågor som inte ännu har hunnit reglerats av BFN, skall i förekommande fall istället använda sig av Redovisningsrådets rekommendationer. Det står alltså onoterade företag fritt att välja vilken rekommendation de vill tillämpa och har på så vis möjlighet att kryssa mellan de olika normerna. (Balans, 2000)

Det finns även skillnader som de börsnoterade företagen kan använda sig av. Exempelvis kan de välja att använda sig av angivna undantag för redovisning i juridisk person. I regel är dessa undantag till fördel för företagen som är skattesubjekt, men i vissa fall kan det uppstå situationer där det är mer fördelaktigt att inte använda sig av dem. Vad som är mest fördelaktigt skiljer sig i regel från fall till fall men vi förutsätter att det mest fördelaktiga i alla situationer är att ha en möjlighet att påverka det beskattningsbara resultatet.

Alla företag har också möjlighet att använda sig av IASBs standarder i sin redovisning. Än så länge får detta enbart ske som ett komplement till den svenska redovisningen, men det kan åtminstone på ett teoretiskt plan uppstå skillnader.

Många företag har alltså möjlighet att välja vilken redovisningsnorm de vill använda sig av i varje situation. Då skatten beräknas med utgångspunkt i god redovisningssed innebär valet av redovisningsnorm att det kan leda till skattemässiga skillnader. Detta kan i sin tur medföra att företag som har möjlighet att växla mellan normerna kan använda detta som skatteplaneringsverktyg.

Detta leder oss fram till följande huvudfrågor:

- Vilka skattemässiga konsekvenser får valet av redovisningsnorm?
- Vilken redovisningsnorm är mest fördelaktig ur ett skattemässigt perspektiv?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att analysera vilka skattemässiga konsekvenser valet av redovisningsnorm kan medföra samt att fastställa vilken norm för varje situation som är mest fördelaktig ur ett skattemässigt perspektiv.

1.4 Avgränsningar

Vi har valt att enbart behandla de normer som utgivits och publicerats i FARs samlingsvolym 2002. Detta innebär att vi inte har analyserat IASBs standarder annat än genom de avvikelser som upptas i FARs samlingsvolym. Vidare har vi enbart baserat vår undersökning på beskattning av inkomstslaget näringsverksamhet. Därmed har exempelvis moms, kapitalskatt och avgifter uteslutits.

1.5 Begreppsapparat

Vi har i uppsatsen använt oss av en del begrepp som kan tolkas på olika sätt. För att det inte skall uppstå några missförstånd önskar vi klargöra vad vi åsyftar när vi i fortsättningen använder oss av följande begrepp:

Bokföring – Enligt bokföringslag (1999:1078) (BFL) 5 kap 1 § ska affärshändelserna bokföras så att de kan presenteras i registreringsordning (grundbokföring) och i systematisk ordning (huvudbokföring). Detta skall ske på ett sådant sätt att det är möjligt att kontrollera fullständigheten i bokföringsposterna och överblicka verksamhetens förlopp, ställning och resultat.

Redovisningsnorm – Vi syftar då på antingen en av Redovisningsrådets rekommendationer, en av IASBs standarder (IAS eller IFRS), ett av BFNs allmänna råd eller en av BFNs rekommendationer.¹ Vi har också valt att se Redovisningsrådets

¹ Se kapitel 3

undantag för redovisning i juridisk person som en självständig norm. Med norm menar vi alltså aldrig lag.

Redovisningsprincip – Vi syftar då på principer som används i litteratur, lag och praxis. Som exempel kan nämnas försiktighetsprincipen och realisationsprincipen.

1.6 Fortsatt disposition

Kapitel 2: Metod

Kapitlet inleds med en redogörelse för vårt val av ämne och vår referensram, följt av en beskrivning av hur vi praktiskt har gått till väga vid insamling av litteratur och empiri. Därefter redogör vi för den analysmodell vi använt i vår undersökning. Slutligen granskar vi våra källor.

Kapitel 3: Redovisningsnormer

Här behandlar vi utförligt termen god redovisningssed och redogör för de olika normgivande organ vi har studerat, IASB, Redovisningsrådet samt BFN. För varje organ beskriver vi också vilka företag som omfattas av respektive organs normer.

Kapitel 4: Beskattning och redovisning

Kapitlet inleds med en redogörelse för den svenska företagsbeskattningen. Därefter beskriver vi kopplingen mellan beskattning och redovisning i Sverige.

Kapitel 5: Skillnader mellan normerna

Detta kapitel inleds med vår urvalsprocess som följs av en genomgång av de normer vi har valt att behandla. I de fall skattelagstiftning förekommer på området har vi även redogjort för denna. Varje delkapitel avslutas med en analys och slutsats där vi jämför de olika normernas eventuella skatteeffekter.

Kapitel 6: Avslutande kommentar

Här framför vi några avslutande kommentarer samt ger förslag på vidare studier.

2 Metod

I detta kapitel redogör vi för det tillvägagångssätt vi har använt för att genomföra studien. Efter en redogörelse för val av ämne och referensram beskriver vi hur vi praktiskt har gått till väga vid insamling av litteratur och empiri. Därefter presenterar vi vår analysmodell. Slutligen granskar vi våra källor.

2.1 Val av ämne

Under vår utbildningstid på Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet har vi kommit i mycket liten kontakt med små, medelstora och stora onoterade företag och dess redovisning. Mycket tid har ägnats åt Redovisningsrådet och IASB och deras rekommendationer, medan BFN har behandlats i liten omfattning. Eftersom redovisningsbranschen i stor utsträckning styrs av de börsnoterade företagens behov och förpliktelser, är det självklart att tyngdpunkten i vår utbildning har legat hos dem.

Då de onoterade företagen är så många och BFN är ett för Sverige mycket betydelsefullt organ, ville vi ägna denna avslutande del av vår utbildning åt dessa. Vid en djupare undersökning av dessa företags redovisningsnormer upptäckte vi att BFNs lättnadsregler i vissa fall kunde medföra skattemässiga konsekvenser. Eftersom forskningen inom området är i det närmaste obefintlig, åtminstone ur ett redovisningsperspektiv, bestämde vi oss för att beskriva och analysera dessa konsekvenser. Det visade sig dock efter en diskussion med en av våra handledare Stefan Svensson, som är revisor på Ernst & Young, att det i praktiken inte uppkommer några nämnvärda skattemässiga konsekvenser. Därför valde vi att bredda ämnet och inkludera även börsnoterade företag och därmed all svensk redovisningsnormering.

2.2 Referensram

Uppsatsen som skrivs inom redovisning tangerar handelsrätt, framförallt skatterätt, då detta är ett ämne som intresserar oss och har ett starkt samband med redovisning. Vår referensram utgår från vår utbildning på Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet. Samtliga tre medförfattare har en inriktning i sina studier på redovisning och har som målsättning att uppfylla de akademiska kraven för auktoriserade revisorer. Detta innebär att vi, utöver företagsekonomi, har läst ett flertal kurser i handelsrätt.

2.3 Angreppssätt

Vi bestämde oss för att utgångspunkten för vår studie skulle vara Redovisningsrådets rekommendationer. Detta gjorde vi av flera anledningar. Framförallt är vår bedömning att deras rekommendationer ger den mest heltäckande bilden av god redovisningssed i Sverige. BFN är förvisso de som har uppdraget att upprätthålla god sed, men de har inte kommit lika långt i ambitionen att täcka in alla händelser som kan ligga till grund för ett företags redovisning. Eftersom IASBs standarder ännu inte är tillämpbara i sin fullständighet i Sverige har vi valt att inte utgå från dem.

Efter att vi satt oss in i respektive rekommendation har vi sedan jämfört dem med andra rekommendationer. Då har vi nöjt oss med att studera BFNs allmänna råd och vägledningar och IASBs standarder. Till sist kontrollerade vi i inkomstskattelagen om området ifråga reglerades där eller om det var företagets redovisning som låg till grund för beskattningen.

Ett alternativt angreppssätt skulle för oss ha varit att utgå ifrån de skatterättsliga regler som finns i Sverige. Då skulle vi ha letat efter områden i inkomstskattelagen som inte styrs av annat än god redovisningssed och sedan beskrivit hur olika seder behandlar dessa områden. Detta skulle ha gett ett resultat med högre validitet, men förmodligen skulle undersökningen inte bli lika reliabel. Vi gjorde helt enkelt bedömningen att sannolikheten för att vi skulle missa för många viktiga områden var för stor. Vidare skulle undersökningen bli så omfattande att den skulle ta orimligt lång tid i förhållande till dess utfall.

Även om vi i vår analys har utgått från Redovisningsrådets rekommendationer har vi valt att presentera vårt resultat med utgångspunkt i skattelagstiftningen. Detta var vi valt att göra för att lättare kunna förklara den skattemässiga huvudfrågan för varje område.

2.3.1 Datainsamling

Inledningsvis sökte vi efter litteratur som direkt behandlar vårt ämne och kunde snart konstatera att det inte fanns så många källor. Ett annat problem var att större delen är att hämta från tiden innan inkomstskattelagen trädde i kraft år 2000 då den gamla kommunalskattelagen fortfarande gällde. Däremot bedömer vi att de som avhandlat detta område är mycket pålitliga och dessutom skiljer sig inte innehållet i inkomstskattelagen från kommunalskattelagen på de områden vi berör i någon nämnvärd omfattning.

Eftersom det enligt IL 14 kap 2 § är bokföringsmässiga grunder och därmed god redovisningssed som utgör utgångspunkten för beskattning av juridiska personer i Sverige bestämde vi oss för att inledningsvis koncentrera oss på att beskriva detta begrepp. Vi diskuterar vidare det svenska skattesystemet med fokus på näringsbeskattning med hjälp av befintlig litteratur.

Vi har i första hand använt oss av Lunds Universitetsbiblioteks sökmotor LOVISA och FARs databas för att hitta både vetenskaplig litteratur och artiklar skrivna av praktiker. Internet har varit en viktig källa i vårt sökande, där vi framförallt har studerat aktuella normgivande organs hemsidor.

Vår empiriska studie består av en kvalitativ djupanalys av gällande svenska redovisningsnormer samt skattelagstiftningen.

2.3.2 Analysmodell

För att kunna göra en schematisk jämförelse av alla gällande normer och de skillnader i det beskattningsbara resultatet de kan medföra, har vi utarbetat en egen analysmodell som är indelad i fyra steg.

I det första steget har vi utgått från Redovisningsrådets rekommendationer. Dessa har granskats i turordning och jämförts med i första hand IASBs standarder, sedan med de av Redovisningsrådet själva angivna undantagen för redovisning i juridisk person samt med BFNs allmänna råd eller rekommendationer. Det vi sökt efter är resultatpåverkande skillnader i de olika normerna där samtliga normer jämförts med varandra. I denna fas har alltså en första urgallring skett. I jämförelsen med IASBs standarder har vi inte granskat gällande standarder i sig utan enbart utgått från de skillnader som Redovisningsrådet angivit i sina egna rekommendationer. Detta val har vi gjort på grund av att det skulle bli alltför tidskrävande och omfattande att gå igenom samtliga IASBs standarder. Syftet med Redovisningsrådets rekommendationer är dessutom att de i allt väsentligt skall överensstämja med internationell standard och att det i förekommande fall skall finnas tydligt angivna avvikelser.

I ett andra steg har de skillnader som regleras enligt svensk skattelagstiftning bortsorterats då de inte möjliggör någon skatteplanering. I denna fas har den andra och sista urgallringen av gällande normer skett. Vi har använt oss av inkomstskattelagen för att hitta lagregler för varje specifikt område för sig. För att lättare hitta lagregler inledde vi med att leta i teoretisk litteratur om skatter. Framförallt använde vi oss av Lodin (2001). I de fall vi hittat något i lagen som reglerar ett område har vi gjort en bedömning om detta påverkar det beskattningsbara resultatet. Visade det sig vid denna bedömning att lagen reglerar området som

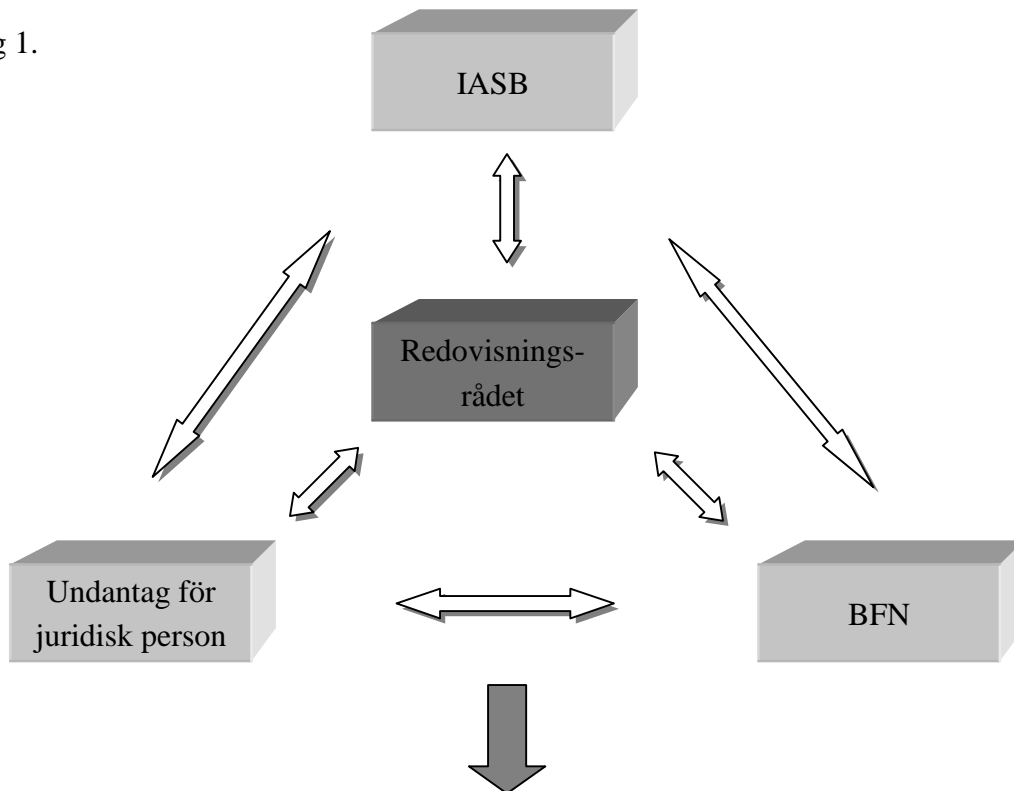
behandlas i rekommendationen, så har den sorterats bort. Efter detta steg finns alltså bara områden som styrs av god redovisningssed samt där skillnader mellan normerna påverkar det beskattningsbara resultatet kvar som en restprodukt.

I ett tredje steg har sedan en jämförande analys gjorts av de resultatpåverkande skillnader som inte regleras i lag. Här har vi också gjort anknytningar till principiell teori gällande god redovisningssed och det svenska beskattningssystemet för näringsidkare.

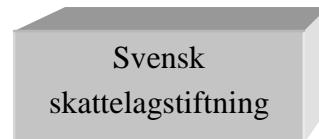
Slutligen har vi i ett fjärde steg sammanställt resultaten där vi, norm för norm anger vilken som är den mest fördelaktiga, dvs vilken norm som innebär mest möjlighet att påverka det beskattningsbara resultatet.

Det bör noteras att vissa avsnitt har ägnats betydligt mer tid än andra, men att textkvantiteten i avhandlingen inte alls är analog med hur viktigt ett avsnitt är för studien i helhet. Anledningen till snedfördelningen beror helt enkelt på att vissa rekommendationer och lagområden är betydligt svårare att förstå och komplexa till sin natur, medan andra är betydligt enklare.

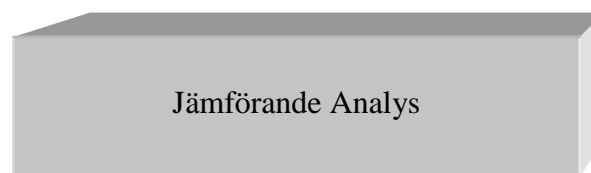
Steg 1.

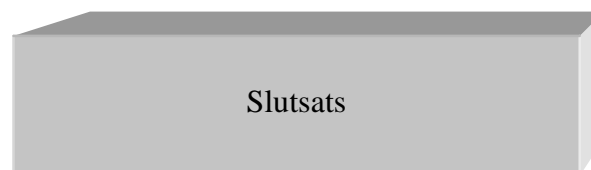
Steg 2.

Steg 3

Steg 4.

2.4 Källkritik

Syftet med källkritik är att bestämma om källan mäter det den utger sig för att mäta, dvs om den är valid, om den är väsentlig för frågeställningen, dvs om den har relevans, samt om den är fri från systematiska felvariationer, dvs om den är reliabel.

2.4.1 Kritik av litteratur

Som vi tidigare nämnt har vi haft svårt att finna nyskriven litteratur som direkt behandlar ämnet, vilket medfört att samtidskravet i vissa fall har varit svårt att uppfylla. Ett viktigt problem är att äldre litteratur kan ha skrivits med utgångspunkt i regelverk som idag är förändrade. Vi har därför granskat den äldre litteraturen extra kritiskt och endast använt de delar vi ansett vara aktuella. Exempelvis skrevs Thorell (1984) innan IL trädde i kraft och kommunalskattelagen fortfarande gällde.

2.4.2 Kritik av empiri

Då vår empiriska undersökning består av en genomgång av befintliga redovisningsnormer finns det en risk för att vi missat eller misstolkat något.

Att vi inte genomfört några intervjuer kan eventuellt påverka undersökningens reliabilitet, men då våra handledare både representerar den praktiska och den vetenskapliga sektorn anser vi att vi fått den bild av verkligheten vi behöver.

3 Redovisningsnormer

I detta kapitel inleder vi med att utförligt beskriva begreppet god redovisningssed. Därefter behandlas de normgivande organ som utvecklar redovisningen. IASB, som utformar internationell standard, följs av de svenska normgivande organen Redovisningsrådet och BFN. Vi ger dessutom en redogörelse för vilka företag som omfattas av respektive organs normer.

3.1 God redovisningssed

I förarbetena till BFL och ÅRL definieras god redovisningssed som en faktiskt förekommande praxis hos en kvalitativt representativ krets av bokföringsskyldiga. Enligt 4 kap 2 § BFL skall bokföringsskyldigheten fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed och enligt 2 kap 2 § ÅRL skall årsredovisningen upprättas på ett överskådligt sätt och i enlighet med god redovisningssed. Kontentan av god redovisningssed är under alla omständigheter att en väletablerad sedvänja på redovisningsområdet framhålls.

Bokföringslagen, årsredovisningslagen och de särskilda årsredovisningslagarna för de finansiella företagen är endast utformade som ramlagar, som innehåller allmänna principer för rapportering och dokumentation av räkenskapsinformation. Lagarna måste kompletteras med normer som mer i detalj anger hur redovisningen skall ske. De kompletterande normerna inbegrips i redovisningslagstiftningens term god redovisningssed. (BFN: Vägledning tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer mm)

God redovisningssed bestäms så långt som möjligt genom en traditionell tolkning av föreskrifter i lag och andra författningar. I de fall en traditionell lagtolkning inte räcker för att lösa ett visst problem krävs en utfyllande tolkning, som bör grundas på faktiskt förekommande bokföring eller redovisning. Det är dock inte lämpligt att enbart väga in betydelsen av den praxis som finns på området. Därför behövs normgivande organ som kan identifiera de normer som bör användas när lagens regler fylls ut. De kvalificerade normgivande organen på redovisningsområdet är idag BFN och Redovisningsrådet och när det gäller de finansiella företagen Finansinspektionen (FI). (BFN: Vägledning tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer mm)

Staten har genom BFN huvudansvaret för utvecklandet av god redovisningssed. Det har dock ansetts innebära fördelar att överlåta en del av den normgivande verksamheten på ett privat organ, Redovisningsrådet. (BFN: Vägledning tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer mm)

BFN och Redovisningsrådet har inte normgivningsmakt i regeringsformens mening. Därför avgör i sista hand domstolen genom självständig prövning vad som utgör god redovisningssed för de icke finansiella företagen. Det är dock naturligt att de uttalanden som de normgivande organen gör har stor betydelse för att bestämma vad som utgör god redovisningssed. (BFN: Vägledning tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer mm)

Enligt Thorell (1984) kan definitionen av god redovisningssed vara vilseledande då den fokuserar på tillämpad praxis samtidigt som lagar och normer är tvingande. Thorell förklarar dock att praxis på redovisningsområdet har större betydelse än på andra rättsområden vid tillämpning av regler och normer. Balansen mellan regler och praxis skapar en rad tolkningsfrågor. Enligt Thorell bör god redovisningssed rent definitionsmässigt ses som ett resultat av tolkningen av gällande redovisningslag. Härvid ingår ett par olika aspekter som samspelar och har olika betydelse för olika situationer. De olika aspekterna kommer från tillämpad bokföringspraxis, allmänt accepterade redovisningsprinciper samt civil- och skatterättsliga regler.

Sambandet mellan redovisningsreglerna och tillämpad praxis är mycket starkt, ofta är lagen en fastställning av tidigare tillämpad praxis. Detta gäller framförallt på värderingsreglerna. Praxis skall fungera som en utfyllande funktion och utarbeta detaljreglerna i redovisningslagarna, då dessa till största delen endast är ramlagar (Smiciklas, 1993). De organ som har till uppgift att utveckla och främja god redovisningssed har därmed en relativt stor frihet att påverka användningen av lagen. Det förväntas att framåtskridandet på redovisningsområdet skall ske genom god redovisningssed och inte lagstiftningsvägen. God redovisningssed utarbetas i praxis på så sätt att det förekommer en samverkan mellan den formella normgivningen från officiella och inofficiella organ samt företagens egna initiativ till nya och mer användbara redovisningsprinciper. Ur FARs remissvar till Justitiedepartementet över skrivelse från Bokföringsnämnden av redovisningslagstiftningen (Balans, 1991) kan utläsas att just företagens initiativ är den dominerande drivkraften till utvecklingen av god redovisningssed, medan den formella normgivningen oftast inskränker sig till att bekräfta de principer som blivit praxis hos företagen. Det är mycket sällan en ny redovisningsprincip inträder på marknaden genom en helt ny formell rekommendation.

Förutom tillämpad praxis har allmänt accepterade redovisningsprinciper ett stort inflytande på god redovisningssed. Dessa principer är av stor vikt vid tolkning av

lagarna inom området. Exempelvis ligger de olika redovisningsprinciperna, såsom realisations- och försiktighetsprincipen, till grund för värderingsreglerna i ÅRL.

Följaktligen är det samspelet mellan redovisningsvetenskapen, normgivande organ och företagens praktiska redovisning som är den drivande kraften bakom utvecklandet av redovisningen. Sammanfattningsvis kan god redovisningssed definieras som resultatet av en tolkning av bestämmelserna i redovisningslagstiftningen. Vid tolkningen tar man hänsyn till förutom rättskällorna även de källor, som nämnts ovan, ur vilka god redovisningssed har sitt ursprung.

3.2 Internationell standard

3.2.1 IASB

International Accounting Standards Committee (IASC) grundades år 1973 i London. Dess syfte var att utveckla internationella standarder, International Accounting Standards (IAS), som kan ligga till grund för utformningen av finansiella rapporter. IASC arbetade för deras acceptans och tillämpning världen över. IASC verkade också för att förbättra och harmonisera regler, redovisningsstandarder och procedurer som används för att presentera finansiella rapporter. (<http://www.iasb.org.uk>)

Med detta ville IASC underlätta redovisningen för internationella företag genom att dessa slipper framställa finansiella rapporter enligt olika länders redovisningsprinciper. Därmed kommer kostnaderna för företagen att minska. På detta sätt får företagen också ett enhetligt system för att bättre kunna bedöma resultatet av sin verksamhet i olika länder. (Schroeder & Clark, 1998)

År 1999 fattades beslut om att IASC skulle omorganiseras och i april år 2001 tog IASB över den normgivande funktionen. IASB har samma syfte som IASC. Det enda som skiljer dem åt är att ledamöterna inte längre utses av medlemsländerna utan väljs av en särskild valnämnd. De standarder som ges ut av IASB kommer att heta International Financial Reporting Standards (IFRS), men de standarder som fastställts av IASC kommer även i fortsättningen att heta IAS. (<http://www.iasb.org.uk>)

EUs ministerråd antog nyligen den så kallade IAS 2005-förordningen, som kräver att alla noterade bolag år 2005 skall upprätta sin koncernredovisning enligt IAS och dess efterträdare IFRS. Medlemsstaterna får bestämma om denna krets skall utvidgas att gälla även andra grupper av bolag. För noterade bolag skulle det vara en fördel om även de olika bolagen i en koncern fick välja att tillämpa IAS, då de skulle medföra

en onödig extra kostnad om alla dotterbolag skulle vara tvungna att även följa de svenska redovisningsnormerna. (<http://www.pwc.se>)

3.2.2 Företag som redovisar enligt IASB

Svenska företags årsredovisningar skall upprättas enligt ÅRL och därmed enligt god redovisningssed. För noterade bolag gäller därutöver att redovisningen i princip skall upprättas med beaktande av Redovisningsrådets rekommendationer, som bygger på IAS. Redovisningsrådet har uttalat att IAS bör följas i de fall där det saknas en svensk rekommendation. (Buisman, 2000)

Svenska företag tillåts därmed i dagsläget endast publicera IAS- bokslut som ett komplement till den nationella rapporteringen. En sådan dubbel rapportering är dock kostsam och leder till förvirring, vilket begränsar användningen av IAS. Inom EU är det endast fyra länder som idag uttryckligen tillåter börsnoterade företag att använda IAS för offentlig finansiell rapportering. (<http://www.pwc.se>)

3.3 Svensk standard

3.3.1 Redovisningsrådet

År 1989 bildades stiftelsen Redovisningsrådet av svenska staten tillsammans med BFN, FAR och Sveriges Industriförbund. Anledningen till bildandet av en ny organisation var att det framstod som en nackdel att normgivningen på redovisningsområdet var splittrad mellan olika organ. Detta tillsammans med en internationell påverkan tenderade att skapa en splittrad redovisningspraxis. År 1998 bildades nuvarande Föreningen för utvecklande av god redovisningssed som övertog stiftelsens uppgifter och de ekonomiska resurserna förstärktes väsentligt.

Syftet med rådet är att främja utvecklingen av god redovisningssed genom att verka för en enhetlig redovisning. Detta görs med utgångspunkt i ett aktiemarknads-perspektiv och i samklang med den internationella utvecklingen inom området.

Redovisningsrådets uppgift har på senare år utvidgats genom att de ger ut rekommendationer som överensstämmer med internationell praxis. Det innebär att de så långt som möjligt skall följa IASBs standarder. Avvikelser kan dock förekomma om svensk lag lägger hinder för det eller om det finns andra starka skäl. (<http://www.redovisningsradet.se>)

3.3.2 Företag som redovisar enligt Redovisningsrådet

Redovisningsrådets rekommendationer och uttalanden är i första hand utformade för företag vars aktier är föremål för offentlig handel eller som genom sin storlek har ett stort allmänt intresse. Vad gäller värdering av tillgångar och skulder samt frågan om när transaktioner och andra händelser skall tas med i redovisningen är den naturliga utgångspunkten att alla företag tillämpar samma principer. Därmed kan rekommendationerna och uttalandena i dessa avseenden vara vägledande även för de företag som rekommendationerna inte i första hand tar sikte på. (Förord till Redovisningsrådets rekommendationer, 1998)

3.3.3 BFN

BFN är en statlig myndighet som ansvarar för utvecklandet av god redovisningssed i företagens bokföring och offentliga redovisning. Detta sker bl a genom utgivande av allmänna råd om tillämpningen av bokföringslagen och årsredovisningslagen. (BFNs inledning)

De allmänna råden benämndes, till och med augusti 1999, som rekommendationer och uttalanden. Därefter har BFN ändrat de allmänna rådens utformning och de ges numera ut i en särskild serie som heter Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR). Liksom de tidigare rekommendationerna och uttalandena utgör normerna inte formellt bindande föreskrifter. (BFNs inledning)

BFN ger även ut vägledningar som återger innehållet i lagar och andra författningar samt allmänna råd och andra redovisningsnormer. De innehåller dessutom information och exempel på hur redovisningen i praktiken skall gå till. (BFNs inledning)

Som vi tidigare nämnt utformas Redovisningsrådets rekommendationer med utgångspunkt i IASBs standarder. Eftersom svenskt näringsliv är internationellt även för de onoterade företagen har BFNs tillämpningsnormering i sin tur utformats med utgångspunkt från Redovisningsrådets rekommendationer. (BFN: Vägledning tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer)

Enligt BFNs vägledning om tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer syftar BFNs tillämpningsnormering till att bidra till:

- att redovisningen i onoterade företag förenklas jämfört med redovisningen i de noterade företagen samtidigt som redovisningsprinciperna i normalfallet upprätthålls

- att enhetliga redovisningsprinciper för transaktioner och händelser av likartat slag
- att sådana upplysningar lämnas som är av betydelse för dem som ska fatta beslut på basis av företagens finansiella rapporter.

3.3.4 Företag som redovisar enligt BFN

De företag som får redovisa enligt BFNs allmänna råd och vägledningar är näringsdrivande onoterade små, medelstora och stora företag. BFN utgår från att Redovisningsrådets rekommendationer är tillämpliga även för onoterade företag men att vissa lättnader kan vara befogade beroende på företagets storlek. BFN uttalar sig i de allmänna råden och vägledningarna om i vilken utsträckning Redovisningsrådets rekommendationer utgör god redovisningssed även för onoterade företag. Vid bedömningen vad som bör gälla för onoterade företag tar nämnden hänsyn till bl a syftet med Redovisningsrådets rekommendationer, intressenternas behov av redovisningsinformation samt kostnaden för att ta fram informationen. (BFN: Vägledning tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer)

Eftersom det i Sverige är BFN som har till uppgift att upprätthålla god redovisningssed har de tagit på sig ansvaret att klassificera företagen, vilket görs på följande sätt.

Små företag/koncerner (10/24-företag)

De bolag som tillhör kategorin små företag är näringsdrivande och onoterade med följande restriktioner:

- Antalet anställda under de senaste två räkenskapsåren i medeltal uppgått till högst 10.
- Tillgångarnas nettovärde enligt fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret uppgår till högst 24 miljoner kronor.

Medelstora företag/koncerner

De bolag som tillhör kategorin medelstora företag är näringsdrivande och onoterade med följande restriktioner:

- Antalet anställda under de senaste två räkenskapsåren i medeltal skall överstiga 10 men inte uppgå till 200.
- Tillgångarnas nettovärde enligt fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret överstiger 24 miljoner kronor och för de två senaste åren inte uppgår till 1000 prisbasbelopp.

Stora företag/koncerner

De bolag som tillhör kategorin stora företag är näringsdrivande onoterade som inte är av stort allmänt intresse och överskrider kriterierna för medelstora företag.

Enligt Holmqvist-Larsson (2001) har BFN gjort en uppdelning då de inte anser det rimligt att alla företag skall ha samma redovisningskrav. BFN har gjort bedömningen att skillnaderna i denna grupp är betydligt större än i gruppen noterade företag, som antalsmässigt är mycket mindre. Normerna är skrivna för de små företagen med utökade krav för medelstora och stora. Meningen är att ett företag beträffande tillämpningen av Redovisningsrådets rekommendationer bara skall behöva läsa de avsnitt som är avsedda för den egna kategorin.

Ett syfte med att BFN gör denna uppdelning är att redovisningen i onoterade företag förenklas jämfört med redovisningen i noterade företag samtidigt som redovisningsprinciperna i normalfallet skall upprätthållas. Dessutom vill BFN uppnå att enhetliga redovisningsprinciper tillämpas för affärshändelser av likartat slag. Slutligen vill de att företag skall lämna sådana upplysningar som är av betydelse för dem som skall fatta beslut på basis av företagets finansiella rapporter. (Holmqvist-Larsson, 2001)

4 Beskattning och redovisning

Detta kapitel inleds med en redogörelse för hur den svenska företagsbeskattningen ser ut. Därefter beskriver vi det samband som i Sverige föreligger mellan beskattning och redovisning.

4.1 Grunderna för företagsbeskattning

Den juridiska personen är skattesubjekt, vilket vid koncernförhållanden innebär att det är de enskilda bolagen som beskattas och inte koncernen som helhet. All skattepliktig inkomst för en juridisk person utgörs av inkomstslaget näringsverksamhet. Inkomsten anses vara förvärvad i en enda verksamhet, vilket innebär att samma beskattningsperiod gäller för ett bolags samtliga verksamheter och inkomster. Det innebär dessutom att ett underskott i princip är kvittningsbart mot all inkomst följande år enligt 40 kap IL. Vissa begränsningar föreligger dock för avdragsrätten för aktieförluster. (Lodin et al, 2001)

Det nuvarande enhetliga systemet för redovisning av inkomst uppkom genom 1991 års skattereform och innebar omfattande förenklingar jämfört med tidigare. Före reformen inskränktes skattebasen genom ett flertal möjligheter till avdragsgilla reserveringar. Trots de höga skattesatserna före reformen var den genomsnittliga sk effektiva skattesatsen (dvs skatt i procent av redovisat resultat före bokslutsdispositioner) strax under 20 procent, vilket var lågt även i ett internationellt perspektiv. Denna låga skattesats kunde dock endast nås om företagen dolde vinsterna genom att företa egna realinvesteringar som gav rätt till stora ned- eller avskrivningar. Härigenom skapades stora reserver som var belastade med latent skatteskulder, vilket ledde till att kapitalets rörlighet hämmades. Genom att reserveringarna slopades och skattebasen härigenom breddades blev en sänkning av skattesatsen från 52 till 30 procent möjlig. År 1994 sänktes skattesatsen till 28 procent genom ytterligare basbreddning. (Lodin et al, 2001)

De enda reserveringsmöjligheter av betydelse som finns idag är räkenskapsenliga avskrivningar samt avsättning till periodiseringsfond. Räkenskapsenliga avskrivningar uppkommer genom att anläggningstillgångar skatterättsligt får skrivas av till ett större belopp än vad som är nödvändigt med hänsyn till tillgångarnas ekonomiska livslängd. Dessa större avskrivningar utgör en obeskattad reserv och minskar det skattemässiga resultatet. (Thomasson, 1998) Periodiseringsfondsystemet medför att företagen får

göra en avsättning av årets beskattningsbara inkomst till periodiseringsfond med högst 25 procent för juridiska personer och 30 procent för enskilda näringsidkare. Sjätte året efter avsättningen skall den återföras till beskattning, då samtidigt ny avsättning med det aktuella årets vinst som bas får göras. Periodiseringsfondmedel får när som helst inom sexårsperioden återföras till beskattning, vilket gör att systemet kan användas för konsolidering och förlustutjämnning. (Lodin et al, 2001)

De höga skattesatserna som rådde före reformen ledde i kombination med den höga skatten på utdelning till att företagen föredrog att låna pengar istället för att arbeta med tillskjutet kapital. Detta medförde dålig försörjning genom eget kapital och låg soliditet i företagen, vilket i sin tur ledde till att kapitalförsörjning och tillväxt hämmades. Genom sänkningen av skattesatsen har lönsamheten att använda eget kapital jämfört med att använda lånat kapital förbättrats betydligt även om den bibehållna dubbelbeskattningen fortfarande innebär en diskriminering av eget kapital jämfört med lån. Den förbättrade skattebehandlingen av eget kapital har underlättat uppbyggnaden av de svenska företagens egna kapital som skett de senaste åren. (Lodin et al, 2001)

Ändringarna som skedde i samband med reformen 1991 gjorde dock inte lagstiftningen mer lättöverskådlig. Därför arbetades en helt ny lag fram för att ersätta kommunalskattelag (1928:370) (KL) och lag om statlig inkomstskatt (1947:576) (SIL). Den nya inkomstskattelagen trädde i kraft den 1 januari 2000 och tillämpas för första gången vid 2002 års taxering. (Lodin et al, 2001)

4.2 Kopplingen mellan redovisning och beskattning

Vid beskattning av företag föreligger i Sverige ett mycket starkt samband mellan beskattnings- och redovisningsreglerna, vilket har medfört att skattereglerna och bokföringsreglerna har påverkat varandra när de utformats. Redovisningen skall därmed utan större korrigeringar kunna ligga till grund för beskattningen. Denna princip har gällt sedan år 1928, då den moderna inkomstskatten infördes genom kommunalskattelagen. (Thorell, 1984)

I KL återfanns reglerna om sambandet mellan redovisning och beskattning i 24 §. Motsvarande regler finns nu i 14 kap IL. De centrala bestämmelserna finns i 2 §:

”Resultatet skall beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. – Vid beräkningen av resultatet skall inkomster tas upp som intäkt och utgifter dras av som kostnad det beskattningsår som de hänför sig till enligt god redovisningssed, om inte något annat är särskilt föreskrivet i lag. Detta gäller även skattskyldiga som inte är bokföringsskyldiga.”

I 4 § finns kopplingsregeln som innebär att räkenskaperna skall ligga till grund för beräkningen av resultatet när det gäller beskattningstidpunkten.

Enligt justeringsregeln i 5 § skall det redovisade resultatet justeras om en intäkts- eller kostnadspost hänförs till ett visst beskattningsår i strid med bestämmelserna i 2 §.

När det gäller periodisering har kopplingen till räkenskaperna en materiell innebörd. Enligt Propositionen till IL skall periodiseringen ske i enlighet med räkenskaperna så länge den i dessa överensstämmer med god redovisningssed och inte heller strider mot särskilda skatterättsliga bestämmelser. Detta ger å ena sidan den skattskyldige en viss valmöjlighet i de fall det finns flera olika periodiseringssätt som är förenliga med god redovisningssed, eftersom skattemyndigheten kan sägas bli bunden av den valda metoden. Å andra sidan blir den skattskyldige bunden av den metod som valts i räkenskaperna och kan inte vid beskattningen begära en annan periodisering även om denna är förenlig med god redovisningssed. (Möller, 2001)

När det gäller frågan om skatteplikt eller avdragsrätt över huvud taget föreligger, den sk omfångsfrågan, saknar räkenskaperna helt materiell betydelse. Detta avgörs enbart enligt de skatterättsliga reglerna utan hänsyn till om en intäkt tagits upp eller ett avdrag gjorts i räkenskaperna. (Möller, 2001)

Det finns även en formell koppling som innebär att man när det finns ett bokslut vid beskattningen faktiskt utgår från det i räkenskaperna redovisade resultatet och därefter gör de justeringar som behövs för att få fram resultatet beräknat enligt de skatterättsliga reglerna. (Möller, 2001)

5 Skillnader mellan normerna

Detta kapitel inleds med en urvalsprocess vars syfte är att kartlägga vilka normer vi har behandlat och vilka vi har uteslutit. Därefter följer en genomgång av normerna och medföljande skattelagstiftning. Varje delkapitel avslutas med en analys där vi jämför de olika normerna. Analysen följs av en slutsats rörande skatteeffekten.

5.1 Urvalsprocessen

Redovisningsrådet	IASB	Undantag juridisk person	BFN
RR 1:00 Koncernredovisning			
RR 2 Varulager			X
RR 3 Fordringar och skulder med hänsyn till räntevillkor och dold räntekompensation			
RR 4 Extraordinära intäkter o kostnader			
RR 5 Byte av redovisningsprincip			
RR 6:99 Leasingavtal		X	X
RR 7 Kassaflöden			
RR 8 Effekter av ändrade valutakurser			
RR 9 Inkomstskatter			
RR 10 Entreprenader			
RR 11 Intäkter			
RR 12 Materiella anläggningstillgångar			X
RR 13 Intresseföretag			
RR 14 Joint ventures			
RR 15 Immateriella tillgångar	X	X	
RR 16 Avsättningar, ansvarsförbindelser och eventualtillgångar			
RR 17 Nedskrivningar	X		
RR 18 Resultat per aktie			
RR 19 Verksamheter under avveckling			
RR 20 Delårsrapportering			
RR 21 Lånekostnader	X		
RR 22 Utformning av finansiella rapporter			
RR 23 Upplysningar om närstående			

Tabell 1

I tabell 1 har vi gjort en översiktlig sammanställning över Redovisningsrådets rekommendationer. Där kan utläsas om det i andra normer finns skillnader från dessa rekommendationer som påverkar det beskattningsbara resultatet. Vi har därmed markerat de normer, som skiljer sig från Redovisningsrådets rekommendationer och där skillnaderna i fråga innebär konsekvenser för det beskattningsbara resultatet, med ett X.

Då det i vår undersökning enbart är meningsfullt att se till normer som kan påverka det beskattningsbara resultatet har vårt första urval gjorts genom att utesluta de rekommendationer som inte påverkar resultatet alls eller enbart påverkar andra typer av resultat, såsom en koncerns resultat. De kriterier vi i första urvalet har ställt upp för att ett område skall behandlas i vår undersökning är huruvida skillnaderna i normerna kan påverka en juridisk persons beskattningsbara resultat givet att god redovisningssed skall ligga till grund för beskattningen.

För att genomföra vårt andra urval har vi tagit hjälp av RR 9 Inkomstskatter, vars huvudsyfte är att ange hur aktuell skatt samt uppskjuten skatt skall redovisas. Aktuell skatt är den skatt som betalas eller erhålls under det aktuella året. Uppskjuten skatt avser framtida skattekonsekvenser. Med inkomstskatter avses alla inhemska och utländska skatter som är baserade på det skattepliktiga resultatet. Inledningsvis tas ett antal definitioner upp som krävs för att förstå innebörden av rekommendationen.

Skattepliktigt resultat: överskottet eller underskottet för en period som ligger till grund för beräkningen av den aktuella skatten enligt gällande skattelagstiftning.

Periodens skattekostnad eller skatteintäkt: består av både den aktuella och den uppskjutna skatten.

Temporär skillnad: är skillnaden mellan en tillgångs eller en skulds redovisade respektive skattemässiga värde. Dessa skillnader kan antingen vara:

1. Skattepliktiga temporära skillnader, vilka leder till skattepliktiga belopp då framtida skattepliktiga resultat fastställs exempelvis då en skuld regleras.
2. Avdragsgilla temporära skillnader, vilka leder till avdragsgilla belopp då framtida skattepliktiga resultat fastställs.

Eftersom en temporär skillnad endast kan uppstå när skattelagstiftningen skiljer sig från redovisningsnormerna är endast de situationer då det inte uppstår några temporära skillnader intressanta för vår undersökning. När god redovisningssed ligger till grund för beskattningen följs redovisning och beskattning åt och därmed kan inga skillnader uppstå.

I tabell 2 presenterar vi resultatet av vårt andra urval där vi har kontrollerat om god redovisningssed skall följas eller om det finns specifika skattemässiga regler på området. Inom en del områden finns det skattelagstiftning som reglerar vissa avsnitt men hänvisar till god redovisningssed på andra.

Ska god redovisningssed följas enligt skattelagstiftningen?	
Varulager	Ja
Leasingavtal	Ja
Materiella anläggningstillgångar	Ja
Immateriella tillgångar	Ja
Nedskrivningar	Nej
Lånekostnader	Ja

Tabell 2

Resultatet av vårt andra urval blev följaktligen att även området nedskrivningar skall undantas vår undersökning eftersom detta område helt regleras av särskilda regler i skattelagstiftningen. Samtliga områden som markerats med ett ”ja” i tabellen innehåller avsnitt där beskattningen är baserad på god redovisningssed och inkluderas därmed i vår undersökning.

I vissa fall kan Redovisningsrådet i undantaget för redovisning i juridisk person ange att dessa kan redovisa enligt inkomstskattelagen. Detta påverkar resultatet och leder ej till temporära skillnader, men i dessa fall ligger inte redovisningen som grund för beskattningen utan tvärtom. Eftersom det beskattningsbara resultatet inte påverkas av redovisningen exkluderas dessa undantag ur vår undersökning.

IAS och Redovisningsrådet skiljer sig nästan enbart på de punkter där IAS strider mot ÅRL. I vår undersökning har vi funnit att det på dessa punkter i regel redan finns skatteregler som styr. Det handlar framförallt om tillgångsvärdering där vi enligt svensk tradition behandlar omsättningstillgångar och anläggningstillgångar olika, men vid en granskning av IAS upplever vi att de värderar alla tillgångar på likartat sätt.

Vid värdering av både materiella och immateriella tillgångar tillåter IAS även en alternativ värderingsprincip som strider mot ÅRL. Denna princip går ut på att man löpande värderar till ett verkligt värde. Den typen av värdering innebär ständiga upp- eller nedskrivningar.

Enligt svenska normer kan en uppskrivning av en anläggningstillgång endast tillåtas om värdeförändringen är tillförlitlig och bestående. Enligt svenska regler påverkar uppskrivningen dock inte resultatet utan redovisas i uppskrivningsfond i balansräkningen. En uppskrivning påverkar inte heller de årliga värdeminskningss-avdragen då dessa baseras på anskaffningsvärdet. Därmed använder svenska företag

inte uppskrivningar i syfte att påverka resultatet utan för att öka sitt aktiekapital genom fond- eller nyemission eller för att helt enkelt öka värdet på tillgångarna.

Vad gäller nedskrivningar finns regleringar i IL, som omöjliggör en påverkan av det beskattningsbara resultatet genom val av redovisningsnorm. IL har en helt annan uppdelning av materiella tillgångar än den som följer av årsredovisningslagen. Den enda materiella tillgång som tillåts avdrag för nedskrivning är lager. Varulagret skall varje år värderas och bokföras till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet. Skiljer sig då det bokförda värdet från framräknat värde så framkommer en upp- eller nedskrivning. Detta är enda gången en materiell tillgång tillåts skrivas ner skattemässigt. I samtliga andra fall förekommer enbart årliga värdeminskningsskatt avdrag inom skattelagstiftningen. Vid samtliga andra tillgångar gäller realisationsprincipen som tydligt säger att en förlust eller vinst inte får tas upp förrän den är realiserad. Detta innebär att nedskrivningar av andra typer av tillgångar än varulager inte heller är möjliga.

Den enda punkt där vi har hittat en skillnad mellan internationell standard och övriga normer som påverkar det beskattningsbara resultatet är vid redovisning av lånekostnader (se vidare kap 5.5).

5.2 Redovisning av varulager

5.2.1 Skattelagstiftning

Liksom den bokföringsmässiga lagervärderingsregeln grundas den skattemässiga på lägsta värdets princip (17 kap 3 § IL). Enligt 17 kap 2 § IL bestäms anskaffningsvärdet och det verkliga värdet utifrån reglerna i 4 kap 9 § ÅRL. Den skattemässiga periodiseringsregeln följer därmed, liksom den bokföringsmässiga, god redovisningssed. IL innehåller dock i några avseenden särskilda skatterättsliga bestämmelser som kompletterar eller förtydligar de bokföringsmässiga reglerna. (Lodin et al, 2001)

Vid den skattemässiga bestämningen av anskaffningsvärdet skall enligt 17 kap 3 § IL de lagertillgångar som finns kvar i lagret vid beskattningsårets utgång anses vara de som anskaffats eller tillverkats senast. De skatterättsliga reglerna tillåter således inte vägd genomsnittsberekening utan endast FIFU-metoden.

I 17 kap 4 § IL anges en alternativ skattemässig värdering, som innebär att lagret får tas upp till lägst 97 procent av lagertillgångarnas sammanlagda anskaffningsvärde.

Detta gäller dock inte för lager av fastigheter, värdepapper el dyl. Om den alternativa värderingsregeln väljs skall den tillämpas på företagets samtliga tillgångar. (Lodin et al, 2001)

Det som är intressant för vår undersökning är alltså hur anskaffningsvärdet alternativt det verkliga värdet räknas fram och hur dessa värden kan skilja sig mellan de olika normerna.

5.2.2 RR 2

Redovisningsrådets rekommendation RR 2 Redovisning av varulager behandlar frågor om principer för värdering av varulager samt frågor om vilka utgifter för en vara eller tjänst som skall eller kan upptas som tillgång i balansräkningen.

Redovisningsrådet definierar varulager som materiella tillgångar, som

- är avsedda för försäljning i den ordinarie verksamheten (färdiga varor),
- är under tillverkning för att bli färdiga varor (varor under tillverkning, halvfabrikat) eller
- skall användas i produktionen av färdiga varor eller tjänster (råvaror, insatsvaror, förbrukningsartiklar).

Varulager skall värderas enligt lägsta värdets princip, som innebär att en lagertillgång inte får tas upp till ett högre värde än det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet.

Anskaffningsvärdet utgörs av utgiften för dess förvärv eller tillverkning, vilket innebär att i anskaffningsvärdet ingår alla utgifter som företaget haft i den normala verksamheten för att bringa varan till dess tillstånd och plats på balansdagen.

I de fall då varor av samma slag anskaffas vid olika tidpunkter skall anskaffningsvärdet bestämmas enligt först in- först ut- principen (FIFU), som innebär att de lagertillgångar som finns kvar i lagret vid beskattningsårets utgång skall anses vara de som anskaffats eller tillverkats senast. Dessa varor kan vara antingen dyrare eller billigare än de som anskaffats först beroende på vad det är för slags varor och vad som styr priset. Lagret kan därmed få ett annat värde än om exempelvis SIFU-metoden (sist in- först ut) fått användas. Då praktiska svårigheter att tillämpa FIFU-metoden föreligger kan en vägd genomsnittsmetod användas när denna ger en god approximation till FIFU-metoden.

Det verkliga värdet skall som grundregel anses vara nettoförsäljningsvärdet, men i vissa fall kan istället återanskaffningsvärdet användas.

Med nettoförsäljningsvärde menas försäljningsvärdet efter avdrag för beräknade försäljningskostnader och andra tillkommande kostnader. Nettoförsäljningsvärdet skall beräknas med beaktande av inkurans, som kan uppkomma genom att varor blir defekta, omoderna, övertaliga eller genom andra omständigheter som medför att varorna inte kan säljas på normala villkor.

Med återanskaffningsvärde (nuanskaffningsvärde) avses det anskaffningsvärde företaget skulle ha haft om balansdagens priser gällt vid anskaffningstillfället.

Nedan redogör vi för några av de punkter i RR 2 som skiljer sig från BFNs allmänna råd BFNAR 2000:3. Då RR 2 är en omfattande rekommendation har vi valt att endast ta upp dessa punkter.

- Punkt 12. I anskaffningsvärdet för inköpta varor skall inräknas inköpspris, importavgifter, tull, transport- och andra hanteringskostnader och varje annan till varan direkt hänförd kostnad. Avdrag skall göras för återbäring, varurabatter, bonus och liknade. Dessutom skall avdrag göras för den del av inköpspriset som är att beakta som kompensation för onormalt lång erhållen räntefri eller lågförräntad kredit. För varor som är köpta i utländsk valuta skall inköpspriset omräknas till valutakursen vid den tidpunkt transaktionen bokförs. Vid terminssäkring skall den säkrade kursen, d v s dagskursen den dag valutasäkringen görs, användas vid värderingen. Enligt BFN R 7 skall skillnaden mellan terminskursen och dagskursen vid kontraktets ingående (terminspremie) periodiseras över terminskontraktets löptid. Periodiserad terminspremie redovisas som ränteintäkt respektive räntekostnad. Vid terminsavtal med en löptid på högst tre månader får alternativt terminskursen användas vid värderingen.
- Punkt 19. Vid beräkningen av pålägget för indirekta tillverkningskostnader, som ingår i anskaffningsvärdet för egentillverkade halv- och helfabrikat, måste kapacitetsutnyttjandet beaktas. Pålägget beräknas med utgångspunkt från normalt kapacitetsutnyttjande, dvs genomsnittlig sysselsättning under en längre period. Om sysselsättningen varit högre än vad som motsvarar normalt kapacitetsutnyttjande skall dock en reducering ske av pålägget ned till faktisk kostnad. Har sysselsättningen varit lägre än normalt skall den del av indirekta kostnader som är hänförlig till icke utnyttjad normal kapacitet, dvs negativa påläggsdifferenser, belasta periodens resultat.
- Punkt 21. Vid produktion av varor med kort tillverkningstid skall ränteutgifter ej inräknas i anskaffningsvärdet. Ränta under lagringstid liksom andra lagerhållningskostnader skall dock inräknas i anskaffningsvärdet i de fall lagringstiden utgör en väsentlig del av produktionsprocessen (t ex ost- och vin

framställning) Punkt 21 har utgått genom ikraftträdandet av RR 21, Lånekostnader, den 1 januari 2002. RR 21 anger att lånekostnader (ränta etc) som är direkt hänförliga till köp, konstruktion eller produktion av en tillgång som med nödvändighet tar betydande tid i anspråk att färdigställa för avsedd användning eller försäljning skall inräknas i tillgångens anskaffningsvärde.

- Punkt 24. Vid bestämning av nettoförsäljningsvärdet skall avdrag ske för beräknade försäljningskostnader och andra tillkommande kostnader. Med försäljningskostnader avses varurabatter, bonus, provisioner etc samt skälig andel av indirekta försäljningskostnader och allmänna administrationskostnader. Även lagringskostnader skall dras av i de fall lagringstiden är lång eller då lagret är onormalt stort. Vid beräkningen bör hänsyn tas till ränta under återstående lagringstid och under beräknad kredittid. Ränteavdraget beräknas med användande av aktuell marknadsränta.

5.2.3 BFNAR 2000:3

BFNs allmänna råd BFNAR 2000:3 Redovisning av varulager anger hur RR 2 skall tillämpas för näringsdrivande onoterade företag som valt att inte tillämpa Redovisningsrådets rekommendation på detta område. Alla bokslut som upprättas avseende verksamhetsår som påbörjats 1 januari år 2001 eller senare skall tillämpa dessa allmänna råd.

BFNs allmänna råd överensstämmer med RR 2 med följande undantag. Några övriga avvikelser i sak är inte avsedda.

Bestämmande av anskaffningsvärdet för inköpta varor skall för små, medelstora och stora företag/koncerner ske enligt RR 2 med följande två avvikelser.

- I BFNAR 2000:3 anges inte att avdrag skall göras för den del av inköpspriset som är att betrakta som kompensation för onormalt lång erhållen räntefri eller lågförräntad kredit.
- Vid terminssäkring får terminskursen alltid användas vid värderingen.

Bestämmande av anskaffningsvärde för egentillverkade varor skall ske enligt RR 2 med följande två avvikelser.

- Beräkning av pålägget för indirekta kostnader skall för små företag/koncerner göras med utgångspunkt i normalt kapacitetsutnyttjande, dvs genomsnittlig

sysselsättning under en längre period. I de fall då sysselsättningen varit högre än vad som motsvarar normalt kapacitetsutnyttjande skall pålägget i regel inte reduceras till faktisk kostnad som skall göras enligt RR 2. En reduktion skall bara ske om den högre sysselsättningen medför att redovisningen befaras bli missvisande för företagets resultat och ställning. Medelstora och stora företag/koncerner får tillämpa samma lättnadsregel i de fall företagets resultat och ställning inte nämnvärt påverkas av hur värderingen sker samt om de egentillverkade varorna utgör en oväsentlig del av företagets tillgångar.

- Ränta behöver inte inräknas i anskaffningsvärdet under lagringstid eller andra lagerhållningskostnader under produktionsprocessen. Detta gäller för små, medelstora och stora företag/koncerner.

Bestämmande av nettoförsäljningsvärdet skall för små, medelstora och stora företag/koncerner ske enligt RR 2 med följande två avvikelser.

- Av BFNAR 2000:3 följer att försäljningskostnaden inte inkluderar avdrag för skälighetsandel av indirekta försäljningskostnader och allmänna administrationskostnader.
- Dessutom behöver inte avdrag för lagringskostnader och ränta under lagringstid och kredittid ske. Vid bestämmande av nettoförsäljningsvärdet skall istället endast den med försäljningen förbundna försäljningskostnaden (särkostnaden) reducera försäljningsvärdet.

BFN har dessutom i vägledningen till BFNAR 2000:3 närmare utvecklat sin syn på redovisning av följande delområden.

- BFN anser att i verksamheter där det inte är vanligt med renodlade priskalkyler kan anskaffningsvärdet för inköpta varor alternativt bestämmas som försäljningspris (exklusive moms) med avdrag för använd bruttovinstmarginal. Detta gäller för detaljhandelsföretag och handelsföretag och endast för små företag/koncerner.
- I de fall då tillförlitliga efterkalkyler saknas får små företag/koncerner istället använda upprättade förkalkyler för att fastställa anskaffningsvärdet för egentillverkade färdiga produkter och halvfabrikat. En förutsättning för att en förkalkyl skall kunna godtas som underlag för en bestämning av anskaffningsvärdet är att kalkylen är realistisk. Även medelstora och stora företag får använda denna förenklade metod i de fall då företagets resultat och ställning inte nämnvärt påverkas av hur värderingen sker av egentillverkade halv- och helfabrikat.

- Vid fastställande av nettoförsäljningsvärde för färdiga varor i små, medelstora och stora företag/koncerner kan det vara aktuellt att beakta inkurans till följd av övertalighet. Vid övertalighetsinkurans är det ofta svårt att beräkna ett verkligt värde. BFN anser att generellt måste underlaget för värdering av denna inkurans vara tillförlitlig. Underlaget kan t ex bestå av försäljnings- och lagerstatistik och uppgjorda försäljningsplaner. Trots detta kan företaget i undantagsfall efter en bedömning i det enskilda fallet använda väl underbyggda schablonmässiga kollektiva inkuransbedömningar grundade på försäljningsvärden. BFNAR 2001:4, uttalande om tillämpning av sk inkuranstrappa, behandlar frågan om och i så fall under vilka förutsättningar det är förenligt med god redovisningssed att använda sk inkuranstrappa vid varulagervärdering. Enligt detta allmänna råd är schablonmässig bestämning av övertalighet förenlig med god redovisningssed under förutsättning att det föreligger ett tillförlitligt underlag för inkuransbedömningen samt att tillämpningen av schablonmetoden är konsekvent och kan antas ge ungefär samma värde som en motsvarande individuell bedömning.

5.2.4 Jämförelse av normerna

Att värdera varulagret lågt är ett sätt att minska skattebelastningen för den aktuella perioden, eftersom skillnaden mellan detta värde och det bokförda värdet belastar det beskattningsbara resultatet.

I anskaffningsvärdet för inköpta varor behöver små, medelstora o stora onoterade företag inte göra avdrag för den del av inköpspriset som kan anses som kompensation för onormalt lång erhållen räntefri eller lågförräntad kredit. Detta medför att företag som väljer att värdera sitt varulager enligt BFNs allmänna råd istället för Redovisningsrådets rekommendationer kan få ett högre anskaffningsvärde, vilket leder till ett högre resultat.

BFN anger att vid köp i utländsk valuta får samtliga onoterade företag alltid använda terminskursen vid värderingen och inte bara vid korta terminsavtal som Redovisningsrådet föreskriver. De onoterade företagen får alltså välja om de vill följa RR 2 och använda dagskursen den dag valutasäkringen görs eller om de vill använda terminskursen. Detta ger dock ingen skillnad på resultatet eftersom de enligt RR 2 skall ta upp skillnaden mellan den säkrade kursen och terminskursen som ränteintäkt eller räntekostnad. BFNAR 2000:3 är därmed endast en lättnadsregel för de onoterade företagen.

Beräkningen av pålägget för indirekta tillverkningskostnader, som ingår i anskaffningsvärdet för egentillverkade varor, skall göras med utgångspunkt från

normalt kapacitetsutnyttjande. RR 2 tillåter dock en reducering av pålägget ner till faktisk kostnad om sysselsättningen varit högre än normalt. Små onoterade företag skall enligt BFN endast göra en reducering i de fall redovisningen annars kan befaras bli missvisande för företagets resultat och ställning. Detta medför att vid tillämpning av BFNs allmänna råd blir anskaffningsvärdet i vissa fall högre, vilket ger ett högre resultat. Eftersom medelstora och stora företag endast får tillämpa denna lättnadsregel i de fall företagets resultat och ställning inte nämnvärt påverkas av hur värderingen sker samt om de egentillverkade varorna utgör en oväsentlig del av företagets tillgångar kan dessa företag inte med hjälp av denna regel påverka resultatet märkbart.

En av de punkter i RR 2 som enligt BFN skiljer sig från de allmänna råden är punkt 21. Denna har dock utgått genom ikraftträdandet av RR 21, Lånekostnader och vi måste därmed gå till RR 21 för att ta reda på vad som skiljer BFNAR 2000:3 från Redovisningsrådets rekommendationer. Vår bedömning är att punkt 11 i RR 21 i stort sett har samma innebörd som punkt 21 i RR 2. RR 21 anger att ränta som är direkt hänförlig till köp, konstruktion eller produktion av en tillgång med lång lagringstid skall inräknas i anskaffningsvärdet. Då BFN inte anser att ränta behöver inräknas i anskaffningsvärdet för små, medelstora och stora företag får de dessa företag istället kostnadsföra räntan, vilket belastar resultatet. Dessutom blir tillgångens anskaffningsvärde lägre, vilket ger ett lägre resultat.

Vid beräkning av nettoförsäljningsvärdet anger BFN att avdrag för skälig andel av indirekta försäljningskostnader och allmänna administrationskostnader inte skall inkluderas försäljningskostnaden för små, medelstora o stora företag. Avdrag för lagringskostnader och ränta under lagringstid och kredittid behöver inte heller göras, utan det är endast den försäljningskostnad som är förenad med försäljningen som skall reducera försäljningsvärdet. Dessa två avvikelser från RR 2 medför en högre varulagervärdering och därmed ett högre resultat.

Små företag får i de fall då tillförlitliga efterkalkyler saknas istället använda förkalkyler för att fastställa anskaffningsvärdet för egentillverkade färdiga produkter och halvfabrikat. Detta medför att resultatet kan påverkas och därmed skatten. Medelstora och stora företag får endast använda denna förenklade metod i de fall då företagets resultat och ställning inte nämnvärt påverkas av hur värderingen av varorna sker. Dessa företag kan därmed inte använda BFNs regel för att påverka skatten.

I de fall övertalighetsinkurans förekommer vid beräkning av nettoförsäljningsvärdet för färdiga varor kan det vara svårt att fastställa ett verkligt värde. Både Redovisningsrådet och BFN tillåter därför företag att istället använda schablonmässiga kollektiva inkuransbedömningar. Det ger alltså ingen skillnad på det beskattningsbara resultatet om BFNs allmänna råd eller Redovisningsrådets

rekommendationer tillämpas. Skillnaden ligger istället endast i att BFN ytterligare har utvecklat sin syn på detta område.

5.2.5 Slutsats

Ett lågt värderat varulager leder till lägre resultat pga att beskattningen på detta område i mycket stor utsträckning styrs av god redovisningssed.

Vi har kunnat konstatera att ett företag bör välja vilken norm de vill använda vid redovisningen av varulager beroende på hur deras verksamhet ser ut. Köper de exempelvis in mycket varor från utlandet kan det löna sig att redovisa enligt BFN.

Ett företag som har ett varulager med lång lagringstid, t ex om de säljer lagrade ostar eller vin tjänar skattemässigt på att redovisa enligt BFN eftersom räntan inte behöver inräknas i anskaffningsvärdet. Denna specifika typ av verksamhet är det dock mycket få svenska företag som bedriver.

Slutsatsen gällande redovisningen av varulager är dock att BFNs regler, som finns till för att onoterade företag inte ska behöva räkna fram all information, medför att en mängd avdrag inte skall tas med i beräkningen av anskaffningsvärdet. Detta leder till ett högre redovisat resultat och därmed en högre beskattning jämfört med om de redovisar enligt RR 2.

5.3 Leasing

5.3.1 Skattelagstiftning

Huvudfrågan för hur denna typ av transaktioner ska redovisas har inte med en periodiseringsproblematik att göra, utan snarare om vem som har rätt att göra skattemässiga värdeminskningssavdrag.

Gränsdragningen mellan köp och hyra kan vara av skattemässigt intresse för både en köpare/hyresman och en säljare/uthyrare. Lodin (2001) anser att gränsdragningsfrågorna tilldragit sig intresse vid hyra av sådana tillgångar som vid ett köp inte skulle kunna skrivas av, som t ex konst. Även i andra fall där det uppkommer periodiseringsfrågor kan gränsdragningen vara intressant för en köpare/hyresman.

Leasing är svårbehandlat skattemässigt, då det handlar om ett mellanting mellan hyra och lån. Det kan dessutom vara mycket svårt att avgöra om ett leasingavtal handlar

om hyra eller avbetalningsköp. Avtalets formella innehåll blir i detta avseende mindre viktigt utan vikten läggs, som oftast inom skatterätten, vid avtalets reella innebörd. I regel är det den verkliga innebörden i avtalen som bedöms och det finns ett ganska stort antal domar på området. Ett problem är dock att dessa domar knappt ger någon generell vägledning för hur avtal om finansiell leasing skall bedömas och att det just nu råder stor osäkerhet om detta. (Lodin, 2001)

I departementsstencilen DS 2002:16 anges förslag på hur inkomstskattelagen skall reglera beskattning av leasing. Här föreslås att huvudregeln bör vara att ägaren är den som har rätt till årliga värdeminskningssavdrag. Ibland blir det dock nödvändigt med avsteg från denna huvudregel.

I situationer där det är uppenbart att tillgången inte kommer att återgå till leasegivaren, som t ex markanläggningar bör leasetagaren i stället skriva av tillgången. Detta gäller också då leasetiden överstiger 5 år och leasetagaren har ställt ut en restvärdesgaranti eller leasetagaren har fått en köption där lösenpriset understiger det förväntade marknadsvärdet. Detsamma gäller vid leasing i minst 5 år och leaseperioden överstiger 75 % av tillgångens förväntade ekonomiska livslängd. (DS 2002:16)

I de fall leasegivaren gör avskrivning skall han ta upp hela leasingavgiften som skattepliktig inkomst, i annat fall bara räntedelen. I de fall leasetagaren gör avskrivning skall han inte dra av amorteringsdelen av leasingavgifterna, i övriga fall skall hela leasingavgiften dras av. (DS 2002:16)

5.3.2 RR 6:99

Inledningsvis presenterar Redovisningsrådet rekommendationen genom att upplysa om att den behandlar redovisning av samtliga leasingavtal med undantag för avtal gällande exploatering av vissa naturresurser och licensavtal för patent och upphovsrätter. Därefter följer en rad definitioner.

Leasingavtal: Ett leasingavtal är ett avtal enligt vilket en leasegivare på avtalade villkor under en avtalad period ger en leasetagare rätt att använda en tillgång i utbyte mot betalningar.

Finansiellt leasingavtal: Ett finansiellt leasingavtal är ett leasingavtal vari de ekonomiska risker och fördelar som förknippas med ägandet av ett objekt i allt väsentligt överförs från leasegivaren till leasetagaren. Äganderätten kan men behöver inte slutligen övergå till leasetagaren.

Operationellt leasingavtal: Ett leasingavtal som inte är ett finansiellt leasingavtal är ett operationellt leasingavtal.

Leasingperioden: Den period under vilken leasetagaren har avtalat att leasa en tillgång. Eventuella ytterligare perioder under vilka leasetagaren med eller utan tillkommande betalningar har rätt att fortsätta leasa tillgången skall även inräknas i leasingperioden om det vid leasingperiodens början framstår som rimligt säkert att rätten till förlängning kommer att utnyttjas.

Rekommendationen är uppbyggd i två sektioner. En som anger hur en leasegivare skall redovisa och en som anger hur en leasetagare skall redovisa sina transaktioner. Oavsett vem som redovisar så är det första som måste göras i alla fall att avgöra om leasingen i fråga är av finansiell eller operationell art enligt ovanstående definitioner. Hur denna klassificering skall gå till anges också i ett särskilt kapitel med tillhörande exempel. Fokus ligger på de ekonomiska fördelarna och riskerna som är förknippade med ägandet av det aktuella leasingobjektet och i vilken omfattning de tillhör antingen leasegivare eller leasetagare.

Det görs också klart att avgörande för klassificeringen av leasingavtalet är dess ekonomiska och inte dess civilrättsliga innebörd. Det spelar alltså mindre roll hur avtalet är utformat i dess civilrättsliga form.

Den övergripande skillnaden i redovisning av finansiell och operationell leasing för en leasetagare är att finansiell leasing skall redovisas som anläggningstillgång i balansräkningen medan leasingavgiften i de operationella leasingavtalen skall kostnadsföras linjärt över leasingperioden, såvida inte något annat systematiskt sätt bättre återspeglar den ekonomiska nyttan över tiden.

Skillnaden i redovisning får resultatpåverkande konsekvenser för leasetagaren då den operationella kostnadsförs över tiden medan den finansiella redovisas som en anläggningstillgång med en avskrivningsplan över objektets ekonomiska livslängd. Förpliktelsen att i framtiden betala leasingavgifter redovisas som en skuld i balansräkningen och betalningarna fördelas mellan avbetalningar på skulden och ränta på densamma. Eftersom räntan ofta är mycket svår att beräkna rekommenderar Redovisningsrådet att den skall baseras på någon form av uppskattning. Detta innebär att räntan plus avskrivningar i många fall inte kommer att motsvara leasingavgiften, varför en skillnad i resultaträkningen är möjlig gentemot om avtalet redovisats som operationell leasing. Analogt med hur det redovisas hos leasetagaren skall det redovisas hos leasegivaren.

I den sista stora avdelningen i rekommendationen behandlas transaktioner som kallas "sale and lease back". Det handlar om, som framgår av namnet en försäljning av en

tillgång som efter köpeavtalet ikraftträdande leasas tillbaka. Kapitlet behandlar hur en eventuell vinst av försäljningen skall redovisas. Om transaktionen ger upphov till ett finansiellt leasingavtal skall vinsten periodiseras över leasingperioden och om det ger upphov till ett operationellt avtal så skall vinsten redovisas under den period som försäljningen sker. Även detta kan vid försäljningsvinst ge upphov till olika resultat för samma period.

5.3.3 Undantag för juridisk person

Redan i RR 6:99 p 3 hävdar Redovisningsrådet att särskilda regler för hur beskattning på basis av rekommendationen skall ske saknas eller är ofullständiga. Därför finns det undantag för redovisning i juridisk person. Enligt rekommendationen kan finansiella leasingavtal redovisas som om de vore operationella. Däremot ”skall” eventuella vinster vid en ”sale and lease back” – transaktion alltid periodiseras över leasingperioden precis som gäller för om ett finansiellt leasingavtal uppkommer efter försäljningen.

Anledningen till att det finns undantag för redovisning av leasing i juridisk person är att det än så länge inte finns några skatterättsliga regler på området. Detta innebär att beroende på hur en leasingtransaktion redovisas så blir beskattningen olika.

5.3.4 BFNAR 2000:4

De resultatpåverkande skillnaderna mellan Redovisningsrådets rekommendationer och BFNAR 2000:4 är vad gäller klassificering av avtalet ungefär de samma som för undantag för redovisning i juridisk person. Alla leasingavtal skall dock (och inte bara kan) redovisas som operationella. Vidare skall eventuell vinst i en ”sale and lease back” – transaktion redovisas samma period som försäljningen sker enligt RR 6:99 för försäljning som ger upphov till operationella leasingavtal.

5.3.5 Jämförelse av normerna

Den övergripande skillnaden mellan de olika normerna är hur finansiell leasing skall redovisas. I Redovisningsrådets rekommendation RR 6:99 finns speciella regler för hur den finansiella leasingen skall redovisas, fast där finns angivna undantag för redovisning i juridisk person. Faktum är att större delen av RR 6:99 inte gäller juridiska personer utan riktar sig främst till koncerner. Skatteobjekt har enligt Redovisningsrådet möjlighet att redovisa enligt rekommendationen, men de hävdar

samtidigt att det är ovisst hur lämpligt förfarandet är då skattereglerna är oklara på området.

För onoterade företag som inte förbundit sig att följa Redovisningsrådets rekommendationer är det enklare. Enligt BFN skall all leasing redovisas som operationell.

Vilket som är mest fördelaktigt av att redovisa operationell och finansiell leasing skiljer sig från gång till gång och vilket ändamål som skall uppnås med redovisningen.

5.3.6 Slutsats

Huruvida det uppstår temporära skillnader eller ej, samt i vilka fall de i så fall ej uppstår upplever vi som för komplext och tidskrävande att analysera. Anledningen är dels att skattereglerna i sig är oklara samt att kopplingen mellan redovisning och beskattning på området är mycket svår att genomföra. De olika områdena använder sig av helt olika begrepp och olika synsätt på leasingavtalens ekonomiska och civilrättsliga innebörder.

5.4 Materiella anläggningstillgångar

5.4.1 Skattelagstiftning

I likhet med BFN tillåter IL att inventarier med kort livslängd eller med en låg anskaffningsutgift kostnadsförs omedelbart.

Reglerna i IL, kap 18-20 ger företaget möjlighet att göra större eller mindre avskrivningar än de planenliga, sk över- eller underavskrivningar (räkenskapsenliga avskrivningar).

I IL regleras hur stora värdeminskningssavdrag som får göras baserade på anskaffningsvärdet som är det enda värde som får ligga till grund för avdragen. Det som däremot inte regleras är vad som skall ingå i detta anskaffningsvärde.

Frågan är alltså hur de olika normerna skiljer sig vad gäller beräkningen av anskaffningsvärdet.

5.4.2 RR 12

Redovisningsrådets rekommendation RR 12 behandlar redovisning av materiella anläggningstillgångar och de grundläggande frågorna är:

- Vid vilken tidpunkt utgifter avseende tillgångarna skall redovisas som tillgång i balansräkningen.
- Hur anskaffningsvärdet skall fastställas.
- Hur avskrivningarna på tillgångarna skall beräknas.

Definitionen för materiella anläggningstillgångar beskrivs som en fysisk tillgång som är avsedd för stadigvarande bruk i verksamheten, inklusive uthyrning. Enligt punkt 4 i RR 12 skall en materiell anläggningstillgång redovisas som tillgång i balansräkningen när det baserat på tillgänglig information är sannolikt att den framtida ekonomiska nyttan kommer till företaget och när anskaffningsvärdet tillförlitligt kan bestämmas.

Enligt punkt 19 i RR 12 skall det avskrivningsbara beloppet för en materiell tillgång periodiseras efter en systematisk plan över dess nyttjandeperiod. Tillgångens värde för företaget skall avspeglas i en successiv förbrukning. Nyttjandeperioden definieras som den tid under vilken tillgången förväntas bli utnyttjad i företaget. Avskrivningarna skall påbörjas från och med den tidpunkt tillgången tas i bruk. Det finns ett flertal olika avskrivningsmetoder man kan använda, såsom linjära, progressiva samt produktionsberoende avskrivningar.

Anskaffningsvärdet utgörs enligt RR 12 av ett inköpspris inklusive tullavgifter, punktskatter samt kostnader som är direkt förknippade med tillgången för att få den på plats och i skick för att den skall kunna utnyttjas enligt sitt syfte. Eventuella varurabatter, bonus och liknande liksom rabatter i form av onormalt fördelaktiga betalningsvillkor skall dras ifrån inköpspriset. Exempel på direkt hänförliga kostnader är kostnader för:

- iordningställande av plats eller område för installation eller uppförande av tillgången,
- leverans och hantering,
- installation,
- konsulttjänster såsom arkitekt- ingenjör- och juristtjänster,
- lagfart samt
- nedmontering och bortforsling av tillgången och återställande av plats eller område där tillgången varit installerad respektive uppförd till den del sådana kostnader uppfyller kriterierna för när en avsättning skall redovisas i balansräkningen.

5.4.3 BFNAR 2001:3

BFNs allmänna råd överensstämmer med RR 12 Materiella anläggningstillgångar med undantag för nedan angivna avvikelser. Några övriga avvikelser från RR 12 är inte avsedda.

I stället för punkt 7 i RR 12 gäller att beräknade utgifter för nedmontering och bortforsling av tillgångar och återställande av plats eller område där tillgången varit installerad respektive uppförd inte behöver inkluderas i anskaffningsvärdet.

De övriga punkterna som skiljer sig från Redovisningsrådet berör endast upplysningar av olika slag och påverkar ej resultatet och faller därmed utanför vår undersökning.

BFN har dock i vägledningen till BFNAR 2001:3 lite närmare utvecklat sin syn på redovisning av korttidsinventarier och inventarier av mindre värde. Man säger här att när det inte rör sig om väsentliga belopp kan då enligt BFN anskaffningsutgiften under vissa förutsättningar kostnadsföras direkt.

5.4.4 Jämförelse av normerna

BFNs allmänna råd skiljer sig endast på en resultatpåverkande punkt från Redovisningsrådets rekommendation. BFN har en något annan syn på anskaffningsvärdet. Enligt deras allmänna råd behöver ett företag inte inkludera utgifter för nedmontering och bortforsling av tillgångar och återställande av den plats tillgången ska uppföras respektive varit installerad. Företaget kan därmed få ett lägre anskaffningsvärde på en tillgång enligt BFNs rekommendation än om de använt sig av Redovisningsrådets rekommendation. Detta ger lägre avskrivningar under kommande år. Istället kostnadsförs denna utgift direkt, vilket ger ett lägre resultat för den period det utförs.

5.4.5 Slutsats

När det gäller materiella anläggningstillgångar finns det inte så många skillnader mellan redovisningsnormerna som resulterar i skatteeffekter. Den enda vi har kunnat finna är skillnaden mellan beräkningen av anskaffningsvärdet för vissa typer av maskiner som kan kräva nedmontering och bortforsling. Enligt BFN behöver inte sådana kostnader inräknas i anskaffningsvärdet vilket leder till ett lägre värde och därmed lägre värdeminskningssavdrag. Samtidigt tillåter BFN att denna utgift direkt kan kostnadsföras. Skillnaden blir alltså att beroende på vilken norm som används så

periodiseras utgifterna olika. Detta leder till olika beskattning beroende på företagets resultat och ställning i övrigt.

5.5 Immateriella tillgångar

5.5.1 Skattelagstiftning

I inkomstskattelagen 18 kap 1 § anges att immateriella tillgångar såsom goodwill, patent, licenser och varumärken mm behandlas likadant som inventarier om de förvärvats av någon annan. Detta innebär att alla typer av värdeminskningssavdrag är reglerade i lag och påverkas inte av räkenskaperna.

Enligt Riksskatteverkets handledning (2002) så är beskattningen av egenhändigt upparbetade immateriella tillgångar beroende av god redovisningssed. (<http://www.rsv.se>) Enligt Mats Schröder (1999) är detta möjligt efter införandet av inkomstskattelagen. Det finns dock ingen anledning att behandla egenhändigt upparbetade immateriella tillgångar annorlunda än egenhändigt upparbetade materiella tillgångar.

5.5.2 RR 15

Redovisningsrådets rekommendation RR 15 Immateriella tillgångar behandlar redovisning av immateriella tillgångar inklusive krav på upplysningar. Av rekommendationen omfattas utgifter för reklam, utbildning, etablering av verksamheter, forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Redovisningsrådet definierar en immateriell tillgång som ”en identifierbar, icke-monetär tillgång utan fysisk substans som innehas för att användas i produktionen eller för att tillhandahålla varor eller tjänster, för uthyrning till andra eller i administrativt syfte”.

Ett företag skall redovisa en immateriell tillgång i balansräkningen när

- det är sannolikt att de framtida ekonomiska fördelar som kan hänföras till tillgången kommer att tillfalla företaget och
- tillgångens anskaffningsvärde kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

För att något internt upparbetat immateriellt skall kunna betraktas som en tillgång krävs att utgifterna är hänförliga till en utvecklingsfas och inte till en forskningsfas.

Utgifter för forskning skall kostnadsföras omedelbart, medan utgifter för utveckling om de uppfyller kraven i punkt 45 skall betraktas som en tillgång.

5.5.3 Undantag för juridisk person

RR 15 anger i punkt 92 att i redovisningen för juridisk person kan sådana utgifter som enligt punkt 45 skall tas upp som tillgång i balansräkningen kostnadsföras. Det handlar om utgifter för utveckling och innebär att juridiska personer inte måste aktivera vissa kostnader utan kan kostnadsföra dem direkt. Denna valmöjlighet innebär att de kan påverka det beskattningsbara resultatet genom att periodisera sina utgifter på olika sätt.

5.5.4 Jämförelse av normerna

Juridiska personer har möjlighet att välja om de vill kostnadsföra eller aktivera utgifter för utvecklingskostnader, som enligt punkt 45 i RR 15 skall tas upp som en tillgång i balansräkningen. Detta undantag för juridisk person finns inte i IAS 38, då det grundar sig på reglerna i ÅRL. Undantaget ger juridiska personer, till skillnad från koncerner, möjlighet att påverka resultatet.

Eftersom beskattningen av egenhändigt upparbetade immateriella tillgångar beror på god redovisningssed, så kan en juridisk person i princip välja om de vill aktivera eller kostnadsföra sådana utgifter enligt eget tycke. Detta gäller om ett företag väljer att tillämpa antingen undantaget för redovisning i juridisk person eller om de följer BFNs allmänna råd och vägledningar. Eftersom forskning och utveckling är att betrakta som både internt upparbetade och immateriella så styr alltså god redovisningssed om det är att betrakta som en tillgång eller kostnad. Detta medför naturligtvis resultateffekter då företagen får periodiseringsmöjligheter.

Möjligheten inskränks dock av det faktum att det troligtvis är svårt att motivera ett annat sätt att behandla immateriella tillgångar än materiella.

Om ett företag redovisar enligt IASBs standarder kan de teoretiskt förändra värdet på tillgången genom en värdering till verkliga värden. Denna möjlighet är dock inte praktiskt möjlig eftersom dessa principer strider mot ÅRL.

5.5.5 Slutsats

Immateriella tillgångar behandlas i skattelagstiftningen på samma sätt som inventarier. Lagen förhindrar inte möjligheten att påverka sitt beskattningsbara resultat därför att ett företag med egenhändigt upparbetade immateriella tillgångar får avdragsrätt på dem beroende på hur de behandlas enligt god sed. Vill ett företag kostnadsföra sådana utgifter med en gång går det bra, men de kan även välja att föra in utgiften som en tillgång och erhålla årliga värdeminskingsavdrag. Detta val påverkar resultatet och därmed beskattningen.

Möjligheten att periodisera kostnaden begränsas av att det troligtvis är svårt att argumentera för ett annat sätt att behandla immateriella än materiella tillgångar. Det finns dock inget i lagen som säger detta så den teoretiska möjligheten består.

Valet av redovisningsprincip spelar mindre roll eftersom BFN inte har givit ut några lätttnadsregler. Följaktligen finns bara Redovisningsrådets rekommendationer att gå efter. Eftersom bara juridiska personer kan beskattas så spelar ej heller undantaget för redovisning i juridisk person så stor roll, utan möjligheten att påverka det beskattningsbara resultatet gäller för alla juridiska personer oavsett vilken god svensk sed de använder.

För företag som redovisar enligt IAS är det dock något annorlunda. Då finns det nämligen möjlighet att förändra värdet på själva tillgången och därmed förändra de sammanlagda värdeminskingsavdragen. Detta är en permanent skillnad som inte är möjlig att använda sig av i Sverige då värderingsprinciperna, åtminstone än så länge, strider mot ÅRL.

5.6 Lånekostnader

5.6.1 Skattelagstiftning

Huvudfrågan när det gäller lånekostnader är inte en värderingsproblematik utan i vilken period en kostnad skall dras av.

Området är inte reglerat i skattelagstiftningen, utan följer god redovisningssed enligt IL 14 kap 4 §, som säger att räkenskaperna skall ligga till grund för beräkningen av resultatet när det gäller beskattningstidpunkten.

5.6.2 RR 21

Redovisningsrådets rekommendation RR 21 anger hur lånekostnader, dvs ränta och andra kostnader som uppkommer då ett företag lånar upp kapital, skall redovisas.

Enligt huvudprincipen skall lånekostnader belasta resultatet i den period de uppkommer. RR 21 tillåter dock en alternativ princip, som innebär att lånekostnader som är direkt hänförliga till inköp, konstruktion eller produktion av en tillgång som med nödvändighet tar betydande tid i anspråk att färdigställa för avsedd användning eller försäljning skall inräknas i tillgångens anskaffningsvärde.

Enligt punkt 13 i RR 21 får moderföretaget i sin egen redovisning tillämpa huvudprincipen även om den tillåtna alternativa principen tillämpas i koncernredovisningen.

5.6.3 IAS 23

IAS 23 överensstämmer med RR 21 förutom på en punkt som påverkar det beskattningsbara resultatet. Enligt IAS får ett moderbolag inte använda sig av huvudprincipen om den alternativa principen används inom koncernen.

5.6.4 Jämförelse av normerna

RR 21 skiljer sig inte mycket från dess internationella motsvarighet IAS 23. Den enda avvikelserna är att enligt RR 21 får moderbolaget tillämpa huvudprincipen i sin egen redovisning även om den alternativa principen tillämpas i koncernredovisningen. Moderbolaget behöver därmed inte vara beroende av vilken metod koncernen använder utan kan välja den metod som är mest fördelaktig, exempelvis ur skattesynpunkt.

5.6.5 Slutsats

Skillnaden mellan IASBs standard och Redovisningsrådets rekommendation är enbart huruvida ett företag måste rätta sig efter en koncernpolicy eller ej.

Det handlar om en möjlighet att påverka resultatet med hjälp av periodisering. Ett företag skall vanligtvis ta en lånekostnad under den perioden den uppstår, men kan

alternativt om vissa krav är uppfyllda, få räkna in lånekostnaderna i en tillgångs anskaffningsvärde.

I vissa fall kan detta vara betydelsefullt för ett företag och därför torde de vara intresserade av att själva få välja vilken princip de vill använda sig av. Enligt IASB skall ett dotterföretag inte få bestämma detta själv, men enligt Redovisningsrådet har de denna valmöjlighet.

6 Avslutande kommentarer

I detta kapitel framför vi några avslutande kommentarer och förslag på fortsatta studier.

Undersökningen visar att det finns mycket få skillnader mellan normerna som påverkar det beskattningsbara resultatet.

Det har visat sig att BFNs lättnadsregler inte ger några betydande skatteeffekter, utan är främst till för att göra redovisningen enklare för onoterade företag. De få skillnader vi har hittat innebär i regel en högre beskattning än om Redovisningsrådets rekommendationer skulle användas. Den högre beskattningen kompenseras dock förmodligen av den minskade arbetsinsatsen för att plocka fram de uppgifter Redovisningsrådets rekommendationer kräver.

Än så länge kan ett företag inte använda sig av IASBs standarder fullt ut, men den dag detta blir möjligt kommer det att innebära ytterligare möjligheter för ett företag att påverka sitt resultat. De normer som ännu inte kan accepteras av ÅRL är framförallt de som tillåter tillgångsvärdering till marknadsvärden. När företagen får denna möjlighet kommer de att kunna påverka sitt resultat både positivt och negativt. Förändringen i ÅRL kommer att leda till att redovisningen och beskattningen kommer att skiljas åt ytterligare då värdering till marknadsvärde troligen inte kommer att accepteras av inkomstskattelagen.

Vårt förslag på vidare studier är att undersöka sambandet mellan redovisning och beskattning med de nya förutsättningar som framkommer i och med internationaliseringen. Intressant hade även varit att vidare undersöka skatteeffekterna vid redovisning av finansiell kontra operationell leasing.

Källförteckning

Publicerade källor

Balans (2000) ”BFNs normgivning till småföretag” *Balans* nr 12 2000

Balans (1991) ”FARs remissvar till Justitiedepartementet över skrivelse från Bokföringsnämnden av redovisningslagstiftningen” *Balans* nr 2 1991

Buisman, Jan (2000) ”Svenska företag kan koncernredovisa enligt IAS - i princip” *Balans* nr 1 2000

Holmqvist-Larsson, Anna-Carin (2001) ”BFN ger icke- noterade företag egna redovisningsnormer”. *Balans* nr 1 2001

Lodin, Sven-Olof *et al* (2001) *Inkomstskatt - en läro- och handbok i skatterätt*. Del 1. Studentlitteratur, åttonde upplagan.

Lodin, Sven-Olof *et al* (2001) *Inkomstskatt - en läro- och handbok i skatterätt*. Del 2. Studentlitteratur, åttonde upplagan.

Möller, Lars (2001) ”Sambandet mellan redovisning och beskattning enligt inkomstskattelagen”. *SkatteNytt* 2001.

Norberg, Claes (1999) ”Realisation av intäkter i näringsverksamhet – kommentar i anledning av ett rättsfall”. *SkatteNytt* nr 11 1999.

Schroeder, Richard G & Clark, Myrtle W (1998) *Accounting theory*. John Wiley & Sons Inc.

Schröder, Mats (1999) ”Företagsbeskattning” *Rättsnytt* nr 5 1999.

Smiciklas, Martin (1993) Juridik eller praxis – vem utvecklar god redovisningssed?. *Balans* Nr 6-7 1993

Thomasson, Jan (1998) *Extern redovisning och finansiell analys*. Liber Ekonomi

Thorell, Per (1984) *Skattelag och affärssed*. Norstedts.

Lagar och rekommendationer

Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR)

Bokföringsnämndens vägledningar

Bokföringslag (1999:1078) (BFL)

Departementsstencil DS 2002:16

Inkomstskattelag (1999:1229) (IL)

Redovisningsrådets rekommendationer (RR)

Årsredovisningslag (1995:1554) (ÅRL)

Elektroniska källor

IASB (International Accounting Standards Board), hemsida,

<http://www.iasb.org.uk/cmt/0001.asp?s=6908174&sc={8AAA72E3-68EF-4ACD-8311-E751C11AAE8D}&n=90> 2002-05-28

samt

<http://www.iasb.org.uk/cmt/0001.asp?s=6908174&sc={8AAA72E3-68EF-4ACD-8311-E751C11AAE8D}&n=90> 2002-05-28

Redovisningsrådet, hemsida, <http://www.redovisningsradet.se> 2002-05-28

Riksskatteverkets handledning (2002) <http://www.rsv.se> 2003-01-25

Öhrlings PricewaterhouseCoopers, hemsida,

http://www.pwcglobal.com/se/swe/about/pressrum/2002_06_10.html 2002-07-01